VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ

BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA VÝTVARNÝCH UMĚNÍ

FACULTY OF FINE ARTS

ATELIÉR GRAFIKA KRESBA
STUDIO GRAPHIC DRAWING

MUŽ V PARKU (krajinka)

MAN IN PARK (landscape)

DIPLOMOVÁ PRÁCE

DIPLOMA THESIS

AUTOR PRÁCE **BcA. MAROŠ BELÁK**

AUTHOR

VEDOUCÍ PRÁCE **Doc. Mgr. Art. SVÄTOPLUK MIKYTA**

SUPERVISOR

OPONENT PRÁCE **MgrA . BŘETISLAV MALÝ**

OPPONENT

BRNO 2016

DOKUMENTACE

OBRAZOVÁ ČÁST

K obhajobě bylo předloženo 2 obrazy a 4 skice kreseb s kombinovanou technikou.

Park (krajina), záznam 4, akryl, plátno 100x80 cm

Park (krajina), záznam 11, akryl, olej, plátno 100x80 cm

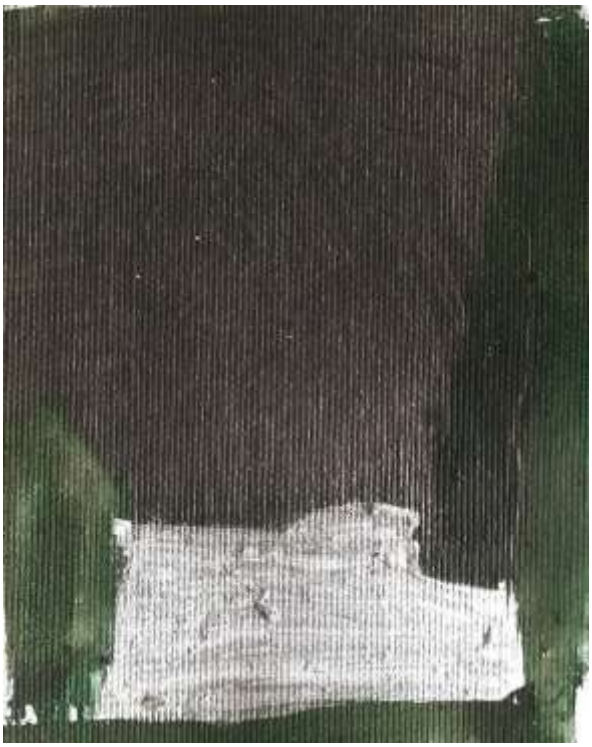

Štúdia záznamov, tuš, grafit, pastel, akryl, plátno 12x10 cm

Štúdia záznamov, tuš, grafit, pastel, akryl, plátno 12x10 cm

ÚVOD

Obrazová inštalácia Muž v parku je založená na princípe scény, ktorá komponuje krajinu a určuje jej tvar a atmosféru. Spôsob ktorý využívam jezáznam rôznych pohľadovktoré nám znázorňujú časti prostredia neznámej lokality. Zároveň tak vzniká pri pohľade na celok časová línia kde je zachytený moment neznámeho diania.

Je to hra s obsahom, s formou a divákom. Divadlo je schopné sprostredkovať v líniíčasu istú správu ktorá vytvára posolstvo. Tento scénický prístup sa snažím aplikovať do svojej práce. Na svoju prácu využívam médium maľby. Budem vykladaťobsah obrazu, ale nie jednotlivo, skôr ako celok inštalácie ktorý ukazuje ucelenú jednotu medzi obrazy ktoré sa navzájom doplňujú.Budeme určovať logický obsah obrazu a správne interpretovať jeho vizuálnu formu,hľadať správne čítanie obrazu.Čo ho vyprodukovalo, respektíve čo mu predchádzalo? Storyboard nám predkladá kompozície ktoré vznikli náhodne, alebo skôr podvedome pomocou subjektívnej skutočnosti. Vznikla fiktívna krajinka respektíve park s momentom ktorý je súčasťou krátkeho deja. Táto intimita sa začne postupne diváka osobne dotýkať. Témou je istý pohľad na rozladenosť, strach, ticho a napätie medzi pásmom radosti a smútku.Druhou polohou je vzťah krajina a človek. A tretou , je kritické nazeranie na problematiku bytia samotného a vplyv bytia v spektakulárnej spoločnosti.

OSOBNÁ MYTOLÓGIA.

Moja práca sazačína v osobných momentoch, ale počas procesu a vo výsledku asociuje rôzne polohy, ktoré sa dotýkajú spoločenskej sféry s nazeraním istej kritiky jedinca na spoločnosť. Základným prejavom je zážitok a emócia, čo vyznieť ako klišé a môže vyzerať banálne. O to viac je náročnejšie diváka presvedčiť o pravdivosti obsahu, ktorým sa snažím pôsobiť. Čiže o aký tip emócií, pocitu ide a čo ho vyprodukovalo? Bola to jednoduchá spomienka a pocit prázdnoty od ktorého sa začína odvíjať celá práca. Okrem iného sa pri procese vždy dostanem aj do témy ktorú som na začiatku ne plánoval. V divadle prežíva najsilnejšiu katarziu herec a divák len určitý podiel. Pre výtvarníka patrí rovnaký princíp v procese, ale divák musí v strebať celý výsledok, pravda ako skoro v každom obore. Aj pre mňa osobne je to často orientovanie a dekódovanie formy prejavu a jeho obsahu.Pokiaľ divák pozoruje neurčitý výjav na obrazemal by poznať čo bolo jeho základným momentom.Preto spomínam divadlo, lebo ono musí pôsobiť pravdivo, to je jeho základ a podstata. Ilúzia nám vytvorí obraz subjektívnej reality. Dôležité je hľadať omyli a pravdu aby nedošlo ku zavádzaniu, aby na obraze bolo to čo sa pokúšame zdieľať, povedať, znázorniť.

„skoro ráno tlie dym a je premočená tráva

Tri kanistre

zostal iba základ“

Dom bol pre mňa a pre moju rodinu miestomodpočinku,ku ktorému patrila veľká záhrada a pole v zabudnutej prírode. Všade okolo ticho a les. Dom bol vypálený. Nález, tri ložiská kde bol zapálený úmyselne oheň. Páchatelia dodnes neznámi.

Čo pre nás znamená táto informácia? Je potrebné to vedieť? Byť osobný v súčasnosti je podľa slov Lipovetského nebezpečné preto, že to vo výsledku môže vyznieť parodicky. Máme tu však silnú subjektívnu skúsenosť autora čiže minulosť.Minulosť ako pominuteľné, to čo bolo a čo sa skutočne stalo a prítomnosť

ktorá túto skúsenosť opisuje.Tá je opisovaná v súčasnom okamžiku a preto si podobne ako napríklad v archeológií nenárokuje na žiadnu absolútnu výpoveď. Je to pre mňa spôsob akým sa snažím redukovať a spájať abstrahované myslenie do konkrétnej témy, čitateľnej pre diváka. To znamená, zredukovať veľa možností, námetov ktoré chceme zrealizovať, ale nie vždy vo výsledku obsah finguje (preklep) funguje.

Večné hľadanie, skúmanie, skúška, pokus, omyl a proces dať dokopy kompozíciu, celok ktorý vytvorí nový kontext, čiže našu ideu, mi v niečom pripomenulo princíp archeológie.

Archeológia:

Dovoľujem si použiť tento termín v zmysle využitia obrazu, triedenie a hľadanie jazyka obrazov pre použitie svojej výpovede.Nemám namysli archeológiu,ktorá odokrýva predmety a snaží sa identifikovať pôvod objektu, definovať objekt alebo ho skladať. Mám namysli psychológiu, myslenie, ktoré sa odohráva v tejto práci, v jej širokom kontexte.Vytvára aký si výskum v polohe nie vedeckej ale v polohe sebareflexívnej.Uvedomujem si v pozícií maliara, že moment kedy tvorím súčasný obraz je pre mňa automaticky prechodom, naliezaním maľby našich obrazov a ich definovania v krátkom, alebo v širšom historickom kontexte. Hľadanie hranice, prekročenie, zborenie alebo spojenie hranice v téme ktorú ma obraz uviesť, podporiť, potvrdiť. Hranicu mám na mysli ako miesto, ktoré nám lemuje možnosti pri konštruovaní obrazu.Pracujem s výrezom, s fragmentom, kde v konečnom výsledku môžem nadobudnúť iba krátky obsah toho čo všetko mu predchádzalo. Preto v mojej práci nepoužívam solitérny obraz, ale inštaláciu obrazov. Celok obrazov ľahčuje a pomáha lepšie priblížiť pre diváka obsah. Obraz je súčasťou minulých obrazov. Pri vzhliadnutí obrazu, nás napadne v prvom momente spojenie s inými obrazmi, ktoré máme fixované v pamäti, až potom začíname uvažovať a venujeme pozornosť konkrétnemu obrazu v okamžiku, kedy sa dívame.

Snažíme sa hľadať možnosti ako ho zaradiť do súčasného kontextu. To znamená byť v neustálom pohybe a byť schopný hľadať nové interpretácie. Čiže dielo

je vyskladané z rôznych okamžikov. V podstate mi nejde o uchopenie aktuálnych tém, trendov, skôr sa bavím svojou osobnou štruktúrou, mne jednoduchej a vlastnej. Nakoniec však nastáva moment prekvapenia a otázky, ku ktorým treba pristúpiť zodpovedne. Každý prítomný okamžik sa stáva okamžikom minulosti a spätne ho vytváram v prítomnosti.Interpretáciou v archeológií je aj omyl a rovnako to platí aj pre maľbu. V omyloch a v rozpadoch hľadáme základ ktorý nám ozrejmí vzniknuté nejasnosti. Termín história ktorý archeológia používa nám tieto nejasnosti predkladá v obrazoch.Pretože história je už kolážou a hľadaním súvislostí, ktoré ako vieme sa môžu meniť.

Tu funguje princíp koláže pre mňa v mentálnej polohe. Znamená to triedenie obrazov minulého a prítomného kedy v okamžiku hľadám posadenie námetu do kontextu. Pri vytváraní svojho jazyka a námetu som jednoducho autentický. Obraz minulí pre mňa znamená napríklad kameň, preto, že som sa roky medzi ním pohybova,l ako kamenár. Došlo mi, že mám používať starú skúsenosť s poučením v oblasti umenia dnes. Pri archeológii sa významy pomocou koláže môžu meniť. To isté platí o význame obrazu, vytvorených z udalostí ktoré sa prekrývajú paralelne.Keď spomínam koláž, mám namysli postup, ktorý spočíva v tom, že som si vytvoril okolie, park bez predlohy. Tento park nazývam fiktívny, ale je vytvorený zo skutočných momentov, minulých a súčasných.

ČAS MINULOSTI A ČAS PRÍTOMNOSTÍ:

Ako autor sa nehrabem vo svojej minulosti za účelom vytvoriť nostalgickú atmosféru v tvorbe, ale skôr používam minulosť a pripájam ku nej obraz okolia a témy ,ktoré ma zaujímajú.To znamená, v mojej pamäti a prostredímne blízkym.

Dnes vedľa seba existujú obrazy staré niekoľko sto rokov, spolu s obrazmi staré niekoľko sekúnd. Osobná skúsenosť a skúsenosť z okolia vytvára jednotlivé vrstvi obrazov, čiže zážitkov, ktoré sa navzájom prelínajú paralelne v spoločnom poli záujmu.

To znamená, že práca neilustruje starú rodinnú tragédiu, ale vytvára psychologickú hru následne potom. Čiže moment, ktorý nastáva po tejto

tragédií.V minulosti sa ten incident odohral, ale obraz vzniká dnes a otvára nové polohy čítania ,ktoré sú jej následkom alebo ešte lepšie povedané, základom pre iné uvažovanie. Aj princíp maľby o ktorom budem neskoršie hovoriť vychádza z úplne iného pola skúseností.

Pokiaľ spomínam čas a minulosť je to preto, že séria obrazov ponúka časovú líniu. V statickom médiuakým pôvodne maľba bola,môžeme povedať, že ide skôr o naznačovanie deja a času. Podobne som pracoval v predchádzajúcej práci „Muža v kríkoch“ kde som vytvoril ponor do kríkov na základe siedmich olejomalieb ktoré boli nainštalované ako kulisy. Divák sa tak ocitol pred záberom, ktorý napodobňoval shot,kde bol vystihnutý moment a gesto ponoru do kríkov.

To čo ma zaujíma je čas v ktorom sa nachádzam, čas ktorým mrhám, v ktorom snívam, ktorý zneužívam alebo využívam. Naopak čas ktorý prežívam v strachu, v neistote ktorý sa javí, mení približuje a ukazuje nám rôzne následky. Zbýňek Baladrán v jednom článku o archeológií a medzery obrazu napísal že,“ Čas sa javí podivne nezrozumiteľne. Na jednej strane vytvára ilúziu kontinuity, na druhej strane môžeme onom premýšľať ako o izolovaných okamžikoch,ktoré sa spájajú, prekrývajú, prelínajú alebo existujú paralelne vedľa seba. Vnímanie času nás stále stavia pred otázku, čo je to prítomný okamžik a aký má vzťah ku iným, čiže minulým, budúcim a prítomným okamžikom“. Chcem tým poukázať na minulosť z ktorej vychádzam, teda moja izolovaná realita, ktorá je kontaminovaná do prítomnosti, čiže do prítomného obrazu, ktorý vytváram.

V mojej práci nie je tak dôležitý vyhorený dom, ale pozícia, ktorá nastala potom a v čom sa námet ako úvaha vyvinul teraz. V novom vytvorenom fiktívnom parku sa stretáva vymyslená atmosféra kde je minulé a prítomné v napätí. Popri tom je park vytvorený z tupých miest, čiže nezaujímavé, všedné, nepodstatné ako napríklad stromčeky, kríky pri plotoch domov, skladov alebo je inšpiráciou prechádzka na miestny cintorín, čo je na pohlad banálne. Pre mňa je to pracovné miesto, deformovaný z oboru pozerám na opracovanie hrobov, kvalitu písma, zlátenie a všetko čo súvisí s bežnou prácou. V mojej pozícií pri konštruovaní deja a vytváraní obrazu vlastne dochádza často ku výchylkám, a je ťažké udržať sa v kontexte.Ako poučený autor (výtvarník) je dnes pre mňa kameň a miesta parkov nástrojom pre meranie

rôznych metafor. Začal som istú dobu maľovať krajinu, ktorá mala tak nie jak ilustrovať prázdnotu. „Paradox pustatiny, ktorá nie je ani tragická, ani apokaliptycká.“ Lipovetský píše o nefunkčnosti a poukazuje na silné vyjadrovanie individualizmu v súčasnosti a jeho vyprázdnenie. Proces personalizácie, čiže zaradenie do systémov ,ktoré sa vytvárajú pre nenápadné manipulovanie, následkom čo ho je kolísanie v neistote.

ROZLADENOSŤ, ÚZKOSŤ, STRACH:

Dnes by som už nenazval sériu obrazov „muž v parku“ ale iba jednoducho krajinka. Fascinujú ma kríky a mám rad mestské parky. Získal som ku tomu vzťah a začal som hľadať dôvody už v spomínanej predošlej práci „Muž ponárajúci sa do kríkov“. Vtedy bol predlohou sen, analyzovanie sna a nakoniec sa z toho vyvinulo pojednávanie o statuse v spoločnosti. Opracovaný krík je banálnym okrasným „dielom“ človeka, ktorý pripomína vo svojom množstve v uliciach sochy v úrovni bižutérie, bežný doplnok. Samozrejme nás ani nenapadne hľadať v týchto objektoch silný zmysel, ale napríklad v obrazoch odArnolda Bocklina, kríky a tuje vábia a vťahujú nás do momentu v obraze, do krajiny ktorú zvýrazňujú. Majú symbolický odkaz na bytie a výskyt, čiže smrť.Zarovnávanie, modelácia obstrihávaním, pestovanie pre výsledok estetického vzhľadu, pripomína charakterové kulisy pre obytné časti a mestské štruktúry.Okrasný ho nazývame preto, že si ho taký predstavujeme a vytvoríme. Je to aj forma súťaženia medzi mestom alebo susedom.

Sú to objekty na vyčlenenie vlastného priestoru za účelom oddeliť, uzatvoriť príchod od verejného priestoru do súkromného pohodlia.Zaujímajú ma aj divoké neopracované kríky v odľahlých častiach preto, že sú v porovnaní s tými neprívetivé ale zároveň autentické, zabudnuté, ponechané v krajine.

Keď hovorím o krajine ide v mojom prípade o kulisu krajiny a tou je park. Park formuje a vytvára miesto pre relax. Park na nás cez deň pôsobí ako neškodná krajinka ale večer je to miesto napätia. Miesto kde sa obraciaš a zbystríš keď počuješ zvuk. Obzeráme sa za chrbtom, keď sme sami. Ticho nás prirodzene môže nútiť pochybovať o tom či sme sami alebo sa pozerá niekto koho nevidíme. Je to ako byť

priamo vo viváriu, je to myšlienka od Huberrmanna o paradoxe pakobilky. Jedine bytie samotné nám spôsobuje tento moment neistoty kedy sa pozeráme do miesta kde čakáme, že uvidíme zviera ale to zviera sa maskuje a mi si ho začneme predstavovať. Nie len, že ho nevidíme ale oddeľuje nás od neho sklo a preto nevnímame kontakt, hrozbu. Napadlo ma či práve povrch a plochosť obrazu nie je takou bezpečnou prekážkou medzi stojacim divákom a obrazom. Pozeráme sa na moment obrazu ale vťahuje nás len predstavivosť ktorú vytvárame na základe toho čo vidíme.

Zredukujme a u presnime pojmy ktoré používam a z ktorých sa vytvára moja krajinka. O čom premýšľam, z čoho v podstate vychádzam. Každá filozofia reaguje na svoju dobu. Teológia reaguje zase na rôzne obdobia, priebeh ktorý má vopred určený zmysel a plán.Jean Paul Sartré v knihe bytie a ničota popisuje jednu zmyšlienok, že bytie je napríklad kameň lebo kameň je kameňom a však človek nie je, lebo tým kým je nemusel byť včera, dnes a zajtra. Človek je tým čím sa učiní, kým sa stane a čo urobí zo seba. Tým sa Sartré dostáva k mysleniu, že podstata človeka je hotová vtedy keď umrie. Keď Sartré používa slovo ničota u človeka, znamená to ešte oveľa viac a to, že keď sa človek zamyslí nad sebou, tak má zvláštnu schopnosť predstavovať si, vidieť veci ktoré nie sú. Predstavivosť, že by to ono mohlo byť tak a tam. Človek je tak zvláštnym spôsobom otvorený pre slobodu, že jeho existencia nie je vopred daná a ,že sa môže meniť vo vzťahu ku svetu. Martin Heidegger neskoršie vytvoril kľúčovú prácu Bytie a čas. Tvrdí, že sme do sveta proste hodený, sme slobodný ale to, že sa ocitneme a sme uvrhnutý na zem z nás robí a z našej existencie, veľmi problematickú vec. Preto, že naša sloboda spočíva v tom, že musíme vyjednávať zo situáciou v ktorej sa ocitáme. Hľadáme ako sa vyrovnať zo situáciou a ako vytvoriť novú.

Tento „problém“ fakt spočíva vtom, že je pre nás prirodzené veci obstarávať. Pri obstarávaní veci a získavaní dochádza často aj ku strate. So stratou je tak automaticky spojený strach. Bojíme sa, že nie čo, ale bo nie koho stratíme ešte pred tým než sa to stane. Vyplýva to aj z toho, že človek je aktívna bytosť a to znamená, že pri zaobstarávaní berie na seba isté bremeno. V tomto sa však rozhodujem slobodne a to pre nás znamená zodpovednosť. Rozladenosť nastáva vtedy keď nevieme niečo uchopiť alebo zistíme, že niečo nie je na svojom mieste. Vtedy

hovorí autor o výskyte, ale ide o jednoduchý príklad kladiva, ktoré malo byť na mieste určenom. Heidegger však hovorí ešte o jednom výskyte a to človeka po smrti. Rozoberá tému, vyskytoval sa, bol tu ale už tu nie je. Nastáva tak rozladenosť a predstava v pamäti. Tých príkladov uvádza viac a priznám sa, že veľa z toho som neuchopil, nevedel vstrebať.Luc Tuymans v jednom rozhovore podotkol, že „strach“ a napätie tvorí väčšinu času v našom živote a ten moment radosti a eufórie trvá niekoľko sekúnd z dňa.

Pripomeniem ešte raz vyhorený dom. Pokúsil som sa vysvetliť o aký zmysel tej časti, tej minulej drámy sa jedná. Ide o vzťahy medzi prítomnosťou a minulosťou ,kedy sa na čas dostávate do stavu straty ale nie len fizyckej. Znovu nadobudnúť, znovu začať a zbaviť sa strachu z minulosti pracovať s rozladenosťou. Ďalšia podstatná myšlienka tejto súkromnej udalosti bola, že prípad zostal uzavretý ako nevyriešený. Zostáva tak subjektívna skúsenosť s tým ako sú jednotlivé inštitúcie nefunkčné.

V mojej krajinke (v parku) sa začína rozvíjať nová situácia, ale schválne tam dávam dozvuk tohto starého momentu ktorý naznačuje to rozhodnutie pracovať na tom to cykle obrazov.

ČLOVEK V PARKU (krajine) SPEKTÁKLU

Uvediem posledný príklad existencionalyzmu a to skoršieho textu, ktorý som vyňal z knihy Éra prázdnoty od Gillesa Lipovetskeho. Jeho poznatky boli pre mňa inšpiráciou, kedy som začal maľovať miesta, kde sa na prví pohľad nič nedeje a len predstavivosťou, sa v tomto zobrazovaní znakov a ich foriem určuje obsah.Ten píše o tom ako je súčasná éra založená na informáciách a na vyzdvihovaní individualizmu so stimulovaním našich potrieb. Založená je na prirodzenosti, srdečnosti a humoru tak aby mohla formovať, riadiť spoločnosť a usporiadať ju novým spôsobom podľa svojich potrieb.

Podľa toho čo Lipovetský píše je potrebné viesť spoločnosť bez krutovlády a nechať pôsobiť rozmanitosť prejavu. Tým necháva každého jedinca na svojej vlastnej pustatin,e ktorou si môže prejsť sám. Samovláda sa deje v oblastí informácií, reklám a sprostredkovaná je pomocou znakov. Podľa neho je postmoderna posadnutá

informáciami a sebavyjadrením. Termín samovláda používam, ako zmysel toho ovládania v samotnom spektáklu, uväznenom prirodzene v kolobehu ktorému sa snažím porozumieť. Na druhej strane má však stále fascinuje toto veľké laboratórium, v ktorom sa nachádzame. Rýchlosť, technika a napredovanie, čiže futura je cieľom ako sa vymaniť z vlastnej stagnácie voči vonkajším vplyvom. Znakom prezentujeme individualizmus, svoju kultúru, oblasť, postavenie a pôsobí tak v každej oblasti. Ja svojím znakom ktorým zobrazujem krajinku a zjednodušujem ju na minimálne tvary,vychádzam z oblasti môjho starého remesla, čiže kamenára. Tým, že si odpúšťam predlohu ktorá mi vopred poskytuje obraz reality vytváram primitívne tvary ktoré okolie naznačujú v skratke. Detail zaniká a vyniká tak znakovosť prírody, ktorý vytvára určitú atmosféru a charakter krajiny. Krajina môže na diváka pôsobiť rôznym dojmom,ale v princípe ide o krajinu ktorá nemá ani svoj opodstatnený pôdorys a vzniká, ako kulisa na vyjadrenie presunu z jedného miesta na druhý. Logicky by konkrétne miesto poprelo to čo som povedal a otvorilo aj novú tému. Určenie vlastného pôdorysu by tiež malo mať svoje pravidlá, ale tie sú pre mňa nepodstatné pri práci s naratívnostou.

Okrem témy osobnej a textov je východiskoví bod pre diváka kompozícia obrazov. Bude nainštalovaná v troch radoch nad sebou, po štyri obrazy s rozmerom 80x100cm. Druhou alternatívou by bolo usporiadanie obrazov do jednej línie. Volím však variantu prvú, pre to, že chcem aby divák vytrval chvíľu pred obrazmi a aby si z vyskladaných obrazov vyčítal moment, ktorý sa odohráva. Aby v tom hľadal a bol vtiahnutý do krátkeho epického deja, kde sa pohľad subjektu presúva s miesta na miesto. Aby sa narušila formálna strohosť toho to veľkého pexesa, rozhodol som sa ,jeden obraz vymaniť a nainštalovať ho vedľa veľkého celku, ale ako jeho stálu súčasť. Bude to obraz na ktorom budú dve elipsy, jedna zlatá a jedna strieborná.

Je to pre mňa jednoduchá metafora dvoch polôh krajiny, jedna silná, vábivá a mocenská a druhá podradná, ktorá oxiduje viac. Musím priznať, že som na začiatku o tom použití tak nepremýšľal.Nanášať strieborné a zlaté farbymáod začiatku dôvod, vytvoriť atmosféru teplej pokojnej noci. Tak výrazné farby, na tak malom formáte, však nemohli zostať bez hľadania a uvádzania nových kontextov. Vytvára sa

tak určitá krajina ako napodobenina strateného šperku. Tým to sa však dostávam znovu do polohy osobnej a to hneď na začiatok textu...

ZÁVER:

„ čím viac sa ľudia vyjadrujú, tým menej majú toho čo povedať,

Čím viac propagujú subjektívnosť, tým anonymnejšie a prázdnejšie to pôsobí“

Gilles Lipovetský.

Myslím, že je dôležité byť pravdivý. Park sa pre mňa stáva znakom a miestom subjektívnej pravdy.